

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Julia Kopõlova

ELEKTRIAKTSIISIMÄÄRA DIFERENTSEERIMINE
JA SELLE MÕJUD

Lõputöö

Juhendaja: Raigo Veisberg, BA

Kaasjuhendaja: Tõnis Elling, BA

Tallinn 2010

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai. 2010
Töö pealkiri: Elektriaktsiisimäära diferentseerimine ja selle mõjud	
Töö autor: Julia Kopõlova	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Lõputöö mahuks on 42 lehekülge ilma lisadeta. Töö eesmärgiks on analüüsida, missugused on elektriaktsiisi diferentseerimise võimalused Eesti Vabariigis. Kättesaadavate andmete alusel analüüsida erinevaid alternatiive, kasutades selleks ka EL teiste riikide näitajaid. Lõputöö kujutab endast empiirilist uuringut. Andmete kogumiseks kasutatakse nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid meetodeid. Töös läbiviidud uuringu kohaselt leiti kolm alternatiivi, mida autor analüüsis, lähtudes Statistikaameti andmetest. Esimese variandina analüüsiti kodu- ja äritarbija maksustamist erinevate aktsiisimääradega. Teise variandina käsitleti elektriaktsiisimäära alandamist suurtarbijatele. Kolmandaks variandiks pakkus autor aktsiisi diferentseerimist konkreetsetel tegevusaladel tegutsevatele ettevõtetele. Uuringu järgi oleksid nendeks tegevusaladeks elektrimasinate ja –aparaatide tootmine, metall ja metalltooted ning puit ja puidutöötlemine. Töös jõuti järeldusele, et teises osas pakutud kaks esimest varianti Eestile ei sobi. Vähemalt arvestades praegust majandusseisundit, ei ole otstarbekas kodutarbijale suurendada või suurtarbijatele vähendada aktsiisimäära. Kolmas variant oleks kõige sobilikum Eestile, kuna see stimuleerib ettevõtjaid, mille läbi suurendab riigi heaolu, see tähendab ettevõtteid hakkavad alandatud määra järgselt kasutama vabu vahendeid oma tootmise arendamiseks keskkonnanahoiu eesmärkidel.</p>	
Võtmesõnad: elektrienergia, aktsiis, diferentseerimine, võrguettevõtja, äritarbija, kodutarbija	
Ключевые слова: электричество, акциз, дифференциация, коммерческие предприятия, частные потребители	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Raigo Veisberg	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE SELGITUSED	4
SISSEJUHATUS.....	5
1. ELEKTRIENERGIA JA SELLE MAKSUSTAMINE AKTSIISIGA.....	7
1.1. Energiasüsteem ja selle toimimine.....	7
1.2. Elektriaktsiisimäär ja maksubaas.....	12
2. ELEKTRIAKTSIISIMÄÄRA DIFERENTSEERIMISE MÕJUD.....	18
2.1. Diferentseerimise alternatiivid.....	18
2.2. Diferentseerimise tasuvus maksuhaldurile ja maksumaksjale	33
KOKKUVÕTE.....	36
PE3IOME.....	38
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	40
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	42
LISA 1. ELEKTRIENERGIA AKTSIISIVABASTUSTUSE LOA OMANIKE NIMEKIRI	43
LISA 2. ELEKTRIAKTSIISI MÄÄRAD EUROOPA LIIDUS.....	45
LISA 3. KÜSIMUSTIK.....	47

MÕISTETE SELGITUSED

Elektrijaam - elektrienergia tootmise ühest või mitmest tootmiseseadmest koosnev talitluskogum koos selle juurde kuuluvate abiseadmete ja rajatistega;¹

Võrk - elektripaigaldus või selle osa, mis on ette nähtud elektrienergia edastamiseks tarbija või tootja liitumispunktini;²

Põhivõrk - vähemalt 110 kV pingega üleriigiline võrk koos üle 10 kV pingega vahelduvvoolu ühendustega teiste riikide võrkudega ning süsteemi kui terviku toimimiseks, haldamiseks ja arendamiseks vajalike muude, ka keskpingel talitlevate elektripaigaldistega ning juhtimis-, kaitse- ja sideseadmestikuga, mis moodustavad ühtse majandusüksuse;³

Jaotusvõrk - võrk, mis ei ole põhivõrk;⁴

Otseliin - võrguga ühendamata lisaliin elektrienergia edastamiseks ühest elektrijaamast teise või tarbijale;⁵

Tarbija - elektrienergiat oma tarbeks kasutav isik;⁶

Kodutarbija - tarbija, kes kasutab elektrienergiat oma majapidamises eesmärgil, mis ei seonu tema majandus- või kutsetegevusega;⁷

Äritarbija - tarbija, kes ei ole kodutarbija;⁸

Vabatarbija - Vabatarbija on tarbija, kes kasutab elektrienergiat selles tarbimiskohas, kus kalendriaasta jooksul ühe või mitme liitumispunkti kaudu on tarbitud vähemalt 2 GWh elektrienergiat.⁹

---

¹ Elektriturseadus, 11.02.2003, jõustunud 01.07.2003 - RT I 2003, 25, 153...RT I 2009, 62, 405, § 3 lg 8

² Samas § 3 lg 29

³ Samas § 3 lg 21

⁴ Samas § 3 lg 11

⁵ Samas § 3 lg 20

⁶ Samas § 12 lg 1

⁷ Samas § 12 lg 1¹

⁸ Samas § 12 lg 1²

⁹ Samas § 13 lg 1

SISSEJUHATUS

Elektriaktsiis on tarbimismaks, mille kehtestamise üheks peamiseks eesmärgiks on elektrienergia säästmine. Elekter on kaasajal asendamatu energiaallikas, seda kasutatakse kõikides eluvaldkondades ning tema puudumine põhjustab tõsise kaose – ilma elektrita on raske tänapäeva inimesel eksisteerida. Elektrienergia, nagu ka paljude muude kaupade hindadel on tendents kasvule, tema hinnast sõltuvad suuremal või vähesemal määral kõikide kaupade ja teenuste hinnad, mis omakorda mõjutavad oluliselt inimeste heaolu ja elukvaliteeti. Kõik see sunnib otsima võimalusi ja vahendeid elektrienergia tarbimise piiramiseks ning elektri kokkuhoiuks. Üheks riigi poolt rakendatavaks meetmeks ongi mõjutada tarbimist maksuga – elektriaktsiisiga.

Elektrienergia maksustamine aktsiisiga on põhjustanud antud majandusolukorras palju probleeme ja poleemikat energiamahukate ettevõtete hulgas, kes avaldasid kriitikat elektriaktsiisi maksustamise üle. Samuti soovib riik suurendada oma tulusid, kaaludes võimalikke maksumuudatusi. Üheks kaaluobjektiks osutus ka elektriaktsiisi määr.

Teema valikul põhjuseks oli elektriaktsiisi maksu uudsus Eestis, mida rakendatakse alates 01. jaanuarist 2008 kõigile maksukohustuslastele ühtse määraga 50 krooni/MWh, alates 01. märtsist 2010 on elektriaktsiisimäär 70 krooni/MWh. Elektrienergia on strateegiline kaup, ilma milleta praegust elu on raske ette kujutada ja mille maksustamist puudutav diskussioon on alati aktuaalne.

Töö autor on võtnud käesolevas töös eesmärgiks analüüsida, missugused on elektriaktsiisi diferentseerimise võimalused Eesti Vabariigis. Kätesaadavate andmete alusel analüüsida erinevaid alternatiive, kasutades selleks ka Euroopa Liidu (edaspidi EL) teiste riikide näitajaid, analüüsida erinevate aktsiisimäärade rakendamise mõjusid ühiskonnas.

Selleks, et töö eesmärki saavutada on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. anda ülevaadet elektrienergia tootmisest ja tarbimisest Eestis

2. anda ülevaadet elektriaktsiisi rakendamisest Eestis ja EL teistes riikides
3. leida ja analüüsida võimalikud elektriaktsiisi alternatiivid diferentseerimises
4. analüüsida diferentseerimise tasuvust maksuhaldurile ja maksumaksjale

Lõputöö on empiiriline uuring. Andmete kogumiseks kasutatakse nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid meetodeid. Kvalitatiivselt kogutakse erialast kirjandust ja õigusaktide tekste, kvantitatiivselt kogutakse analüüsi jaoks statistilisi andmeid Statistikaameti avaldatud materjalidest (meetod - tekstide ja muude dokumentide kogumine ja ametlik statistika). Andmeanalüüsiks kasutatakse kvalitatiivset tekstianalüüsi. Lõputöö teises osas viiakse läbi analüüs, kasutades kogutud tekste ja statistilisi andmeid.

Töö koosneb kahest osast, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Esimene osa jaguneb kaheks alapeatükiks. Esimeses antakse autori poolt ülevaade elektrienergiast üldiselt, selle tootmisest, tarbimisest ning liikumisest, teises tutvustatakse elektriaktsiisiga maksustamise põhimõtteid ning sellega seonduvaid olulisi andmed.

Töö teises osas viiakse läbi uuring, millega tuuakse välja võimalikud elektriaktsiisimäära diferentseerimise alternatiivid Eestis. Iga variandi juures analüüsitakse selle rakendamise võimalusi, teisalt uuritakse diferentseerimise tasuvust maksuhaldurile ja maksumaksjale.

Põhilised allikad mida lõputöös kasutatakse on elektri ja aktsiisiga seotud õigusaktid, Euroopa Liidu direktiivid, statistikaameti andmed, rahandusministeeriumi ja konkurentsiameti interneti lehekülgedel avaldatud teave, välisriikide poolt avaldatud teave kehtestatud aktsiisimäärade osas.

1. ELEKTRIENERGIA JA SELLE MAKSUSTAMINE AKTSIISIGA

1.1. Energiasüsteem ja selle toimimine

Elektrienergia on madalsagedusliku elektromagnetilise välja energia, mis madala sageduse tõttu (tööstussagedus Euroopas 50 Hz või 60 Hz USA-s) praktiliselt kiirguse näol ei levi. Seetõttu toimub elektrienergia edastamine juhtmete abil.¹⁰

Inimtegevuse iga ala on seotud mingisuguse energiakuluga. Tööstuses, transpordis, teeninduses, põllumajanduses, kodumajapidamises ja igapool mujal on lõpptulemuse või eesmärgi saavutamiseks vaja teha mehaanilist tööd, muuta või säilitada temperatuurirežiimi, teostada keemilist protsessi, valgustada midagi, võimendada signaale jne. Kõigeks selleks on vaja suurel hulgal energiat, mille liikidest tänapäeva arenenud maailmas on kõige levinum, kõige mugavamalt kasutatav elektrienergia.¹¹

Eesti elektrisüsteem on üles ehitatud osana endise Nõukogude Liidu (edaspidi NL) loode elektrisüsteemist. Eesti kuulub ühtsesse sünkroniseeritud süsteemi koos Venemaa, Valgevene, Läti ja Leeduga.

Eesti elektroenergeetika strateegiliseks eesmärgiks on tagada turumajanduse tingimustes Eesti elektrisüsteemi optimaalne funktsioneerimine ja areng ning tarbijate nõuetekohane varustamine pikaajalises perspektiivis võimalikult madalate hindadega. Seejuures täidetakse kõiki töö- ja varustuskindluse ning keskkonnanõudeid.¹²

---

¹⁰ Kalju Kroon, *Energiaõpik* (Tallinn, Eesti Energia, 2002) lk 7

¹¹ Samas lk 8

¹² Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

Elektrienergia tootmist, edastamist, müüki, eksporti, importi ja transiiti ning elektrisüsteemi majanduslikku ja tehnilist juhtimist reguleerib Elektriturseadus¹³. Seadus näeb ette elektrituru toimimise põhimõtted, lähtudes vajadusest tagada põhjendatud hinnaga, keskkonnanõuete ja tarbija vajaduste kohane tõhus elektrivarustus ning energiaallikate tasakaalustatud, keskkonnahoidlik ja pikaajaline kasutamine.¹⁴

Eestis on võimalik elektrienergiat toota mitmel moel:

- kasutada selleks soojusenergiat põletades põlevkivi, turvast, maagaasi, puiduhaket või muud põlevainet;
- kasutada tuuleenergiat;
- kasutada päikeseenergiat;
- kasutada tuumaenergiat või muid energiaallikaid.

Praegusel ajal on Eestis põhiliseks elektrienergia tootmise allikaks põlevkivi.

Eesti põlevkivivaru suurus on hinnanguliselt 8,66 Gt. Igaaastase kaevandamise piiriks 2007. aasta seisuga on pakutud 20 Mt / aastas. Turba varud on 775 Mt. Igaaastane kaevandamise piir 2,78 Mt.¹⁵

Tänaseks on Eestis üles seatud rohkem kui 2200 MW genereerivat võimsust. Suurimad elektrijaamad asuvad Narva lähistel – Eesti ja Balti elektrijaam, üldiselt tuntud kui Narva elektrijaam.

Iga riigi elektrisüsteemis on elektrienergia ülekandmise ja tasakaalushoidmise eest vastutav asutus monopoolses seisundis. Eestis on selleks asutuseks OÜ Elering. See on

---

¹³ Elektriturseadus, 11.02.2003, jõustunud 01.07.2003 - RT I 2003, 25, 153...RT I 2009, 62, 405

¹⁴ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, „Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu“ (2008-2009) <http://www.mkm.ee/failid/ENMAK_KSH_02.09.pdf>, (20.02.2010)

¹⁵ Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

energia ülekandega tegelev ettevõtte, mis ühendab terviklikuks energiasüsteemiks Eesti suuremad elektrijaamad, jaotusvõrgud ja suurtarbijad.¹⁶

Põhivõrgu põhitegevuseks on:

- Elektrienergia ülekanne pingel 6-330 kV tootjatelt jaotusvõrkude ning suurte tööstustarbijateni;
- Üle-eestilise 110-330 kV elektrivõrgu arendamine ja käitamine;
- Koostöös naaberriikide elektrisüsteemidega Eesti elektrisüsteemi toimimise tagamine;
- Elektrisüsteemi võimsusbilansi hoidmine ning reaalajas kogu Eesti elektrisüsteemi juhtimine;
- Eesti energiabilansi tagamine ja bilansihalduritele bilansi selgitamine.¹⁷

Süsteemis peab igal ajahetkel valitsema tasakaal elektrienergia tootmise ja tarbimise vahel. Tasakaalutus põhjustab probleeme süsteemi talitluses ning peab olema välistatud. Seni ei ole Eesti energiasüsteemis olnud ühtki suurt katkestust, kuid lähiajaloost on teada mitu juhtumit USA-s ja alles hiljuti Lääne-Euroopas.¹⁸

Elektrienergia hind kodutarbijale koosneb mitmest erinevast komponendist (Joonis 1). Kõik saab alguse energiaallika valikust, kas kasutatakse kohalikku kütust, taastuvaid energiaallikaid, ostetakse sisse kütust või juba elektrienergiat. Eestis kasutatakse elektritootmiseks kohalikku kütust põlevkivi, mille hind ei ole otseses sõltuvuses maailmaturu hindadega. Seetõttu sõltub elektrienergia tootmise hind põlevkivile pandud hinnast ja kaevandamisega seotud kuludest. Põlevkivist saab elekter elektrijaamas, kus toimub põlevkivis sisalduva energia muundamine elektrienergiaks. Elekter on vaja elektrijaamast transportida iga tarbijani. Võimalik on ka põlevkivi transportida ja ehitada elektrijaamad tarbijatele lähemale, aga elektrit on kordades lihtsam ja odavam

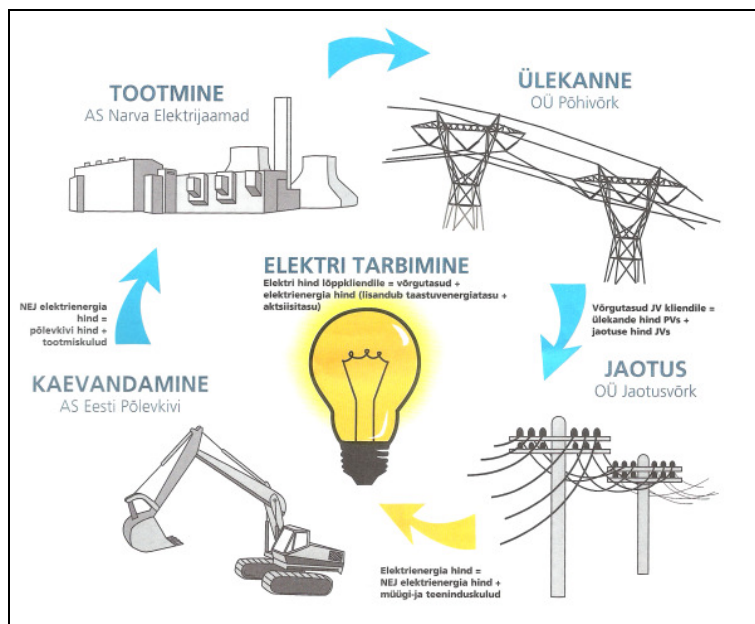
---

¹⁶ OÜ Elering, „Eleringi ettevõttest“, <<http://www.elering.ee/index.php?id=102>> (12.01.2010)

¹⁷ Samas

¹⁸ Ivo Palu, Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika Instituut, „Energiamoodul“ <<http://elektro.ttu.ee/moodul/Elektrienergia%20tootmine.html>> (12.01.2010)

transportida kui põlevkivi. Niisiis tuleb elekter elektriyaamast tarbijatele üle kanda ja jaotada ning iga kliendi juures pidada arvestust tema tarbimisest. Kõik see kajastub ka elektri hinnas. Viimastel aastatel on põlevkivi kõrval kasutama hakatud ka taastuvenergiat, peamiselt tuuleenergiat, mille kõrgem hind arvestatakse elektri hinna sisse.¹⁹

Joonis 1. Elektrienergia hinna kujunemine²⁰

Elektrienergia maksustamisega püütakse mõjutada elektritarbimist. Aktsiisi lisamine suurendab elektrienergia hinda ning seeläbi sunnitakse tarbijaid elektrienergiat säästa.

Energiatoodete maksustamist Euroopa Liidus reguleerib energiamaksustamise direktiiv 2003/96/EÜ (edaspidi direktiiv), mis jõustus 1. jaanuaril 2004.²¹

¹⁹ Ivo Palu, Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika Instituut, „Energiamoodul“ <<http://elektro.ttu.ee/moodul/Elektrienergia%20tootmine.html>> (12.01.2010)

²⁰ Samas

²¹ Rahandusministeerium, „Energiatoodete maksustamine ja vedelkütuse erimärgistamine“, <<http://www.fin.ee/index.php?id=2021>> (13.01.2010)

Energiamaksustamise direktiivi peamine eesmärk on vähendada energiatoodete erinevate aktsiisimääradega maksustamisest tulenevat konkurentsi moonutamist nii erinevate energiatoodete kui ka liikmesriikide vahel. Direktiivi eesmärgiks on ka energiasäästlikkuse suurendamine, ELi sõltumatuse suurendamine imporditud energiast ja CO₂ emissiooni vähendamine.²²

Elektrienergiat maksustatakse Eestis alates 1. jaanuarist 2008 vastavalt Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadusele (edaspidi ATKEAS).²³

Elektrienergiale aktsiisi kehtestamine (50 krooni MWh kohta ehk 5 senti kWh kohta) mõjutas hinda vaid osaliselt, sest elektritootja maksukoormus vähenes saastetasude osas. Elektriaktsiisi kehtestamise eelduseks oli, et elektritootmisel ei pea enam maksma süsinikoksiidi ehk CO₂ saastetasu alates 2008. aastast.

Aktsiiside mõju kasvuhoonegaaside vähenemisele on analüüsitud ning võrreldud aktsiiside mõju tõhusust võrreldes CO₂ saastetasuga. Uuringute kohaselt on aktsiiside ja keskkonnatasude mõju positiivne, kuid väike ning ilma täiendavate riigipoolsete toetavate programmidega ei saavutata tehnoloogia uuendamist ning emissioonide vähenemist. Uuringute kohaselt on aktsiiside mõju kasvuhoonegaaside koguste vähenemisele väiksem kui vahetu CO₂ saastetasu mõju.²⁴

Süsinikdioksiidi välisõhku heitmise eest maksavad saastetasu soojuse tootjad vastavalt soojuse tootmisel välisõhku heidetud CO₂ kogusele. CO₂ saastetasu ei maksa biomassist ega turba või sellest valmistatud kütuse põletamisel selle turba sisalduse ulatuses ning samuti ei maksta jäätmete energiakasutusel.²⁵

---

²² Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, „Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu“ (2008-2009) <http://www.mkm.ee/failid/ENMAK_KSH_02.09.pdf>, (20.02.2010)

²³ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seadus, 26.11.2009, jõustunud 01.01.2010 - RTI, 10.12.2009, 59, 390

²⁴ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, „Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu“ (2008-2009) <http://www.mkm.ee/failid/ENMAK_KSH_02.09.pdf>, (20.02.2010)

²⁵ Samas

Elektrienergialt maksab tavatarbija vastavalt AS Eesti Energia arvele elektriaktsiisi ja taastuenergia tasu. Taastuenergia tasu võib võrguettevõtja sisse nõuda vastavalt elektrituruseaduse §-le 59 lg 1 p 1, mis sätestab, et tootjal on õigus müüa elektrienergiat määratud tarnena põhivõrguettevõtja nimetatud müüjale või saada põhivõrguettevõtjalt toetust võrku antud ja müüdüd elektrienergia eest, kui see on toodetud taastuvast energiaallikast.

Taastuenergia on energia, mida toodetakse keskkonnasäästlikult taastuvatest energiaallikatest, milleks on otsene päikese-, tuule- ja hüdroenergia, peamiselt puidus ning taimedes sisalduv biomass, biogaas, ookeanide soojus- ning maa siseenergia. Elektrituruseaduse § 57 kohaselt on taastuvad energiaallikad vesi, tuul, päike, laine, tõus-mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass.²⁶

1.2. Elektriaktsiisimäär ja maksubaas

Direktiivi artikkel 10 näeb ette elektrienergiale madalaim maksustamistaseme alates 1. jaanuarist 2004 1 lisa tabeli C kohaselt (eurodes 1000 MWh kohta):

- Äriotstarbeline kasutus – 0,5;
- Muu kasutus - 1,0.²⁷

Direktiiv lubab liikmesriikidel kehtestada suuremaid aktsiisimäärasid, aga samuti ka kohaldada diferentseerimist.

Eestis kehtis 1. märtsini 2010 ATKEAS-e §-s 66 sätestatud elektrienergia aktsiisimäär 50 krooni/MWh. Vastavalt Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse

---

²⁶ Roheline energia, „Taastuenergia“ < <http://www.rohelineenergia.ee/index.php?id=45>> (01.04.2010)

²⁷ Ben J.M. Terra ja Peter J. Wattel, *Euroopa maksuõigus* (Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2006) lk 349

muutmise seadusele (RTI, 10.12.2009, 59, 390) on alates 1. märtsist 2010 elektriaktsiisimäär 70 krooni/MWh.²⁸

Kuna elektrienergia tootmine on maksustatud keskkonnatasudega, siis võib aktsiisi vaadelda kui fiskaalse mõjuga maksu, mille eesmärgiks on soodustada elektrienergia säästlikku kasutamist.²⁹

Eestis elektriaktsiisi maksjateks on

- võrguettevõtja, kes tarbib elektrienergiat või edastab elektrienergiat tarbijale;
- omatoodetud elektrienergia tarbija;
- otseliini kaudu edastatud elektrienergia tarbija.³⁰

Elektriaktsiisi maksukohustus tekib:

1. Elektri võrguettevõttel:

- elektrienergia edastamisel sellisele tarbijale, kes ei ole võrguettevõtja;
- elektrienergia kasutusele võtmisel tarbimiseks.³¹

2. Omatoodetud elektrienergia tarbijal:

- elektrienergia kasutusele võtmisel tarbimiseks, milleks omatoodetud elektrienergia tarbija puhul peetakse ka elektrienergia edastamist teisele tarbijale, kes ei ole võrguettevõtja.³²

3. Otseliini kaudu edastatud elektrienergia tarbijal:

- elektrienergia kasutusele võtmisel tarbimiseks.³³

---

²⁸ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seadus, 26.11.2009, jõustunud 01.01.2010 - RTI, 10.12.2009, 59, 390

²⁹ Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

³⁰ Raigo Veisberg, „Elektrienergiale kehtivad aktsiisialased regulatsioonid“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=22545>> (07.11.2009)

³¹ Samas

³² Samas

Vastavalt Direktiivi artiklile 6 võivad liikmesriigid direktiiviga ettenähtud maksuvabastused anda või maksustamist alandada:

- Otse;
- Erinevate määrade kohaldamise kaudu või;
- Makstes tagasi kogu maksusumma või osa sellest.³⁴

Vabastuste ja tagasimaksete osas tehakse vahet kohustuslikel ja vabatahtlikel vabastustel.

Direktiivi artikli 14 kohaselt peavad liikmesriigid maksust vabastama:

- energiatooted ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks, ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks. Liikmesriigid võivad siiski keskkonnapoliitikaga seotud põhjustel nimetatud tooted maksustada, ilma et peaks järgima käesolevas direktiivis sätestatud madalaimat maksustamistaset;
- energiatooted, mida tarnitakse kasutamiseks õhusõiduki kütusena, välja arvatud eraviisilisteks lõbulendudeks.
- energiatooted, mida tarnitakse kasutamiseks laeva mootorikütusena ühenduse territoriaalvetes sõitmiseks (sealhulgas kalapüügiks), välja arvatud eraomanduses olevate lõbusõidulaevade jaoks, ning laeva pardal toodetav elektrienergia.³⁵

Direktiivi artiklis 15 on ette nähtud võimalus kasutada teatud vabastusi ja maksutagatusi vabatahtlikkuse alusel. Liikmesriigid võivad anda täieliku või osalise maksuvabastuse või alandada maksustamistaset toodete puhul:

---

³³ Raigo Veisberg, „Elektrienergiale kehtivad aktsiisialased regulatsioonid“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=22545>> (07.11.2009)

³⁴ Ben J.M. Terra ja Peter J. Wattel, *Euroopa maksuõigus* (Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2006) lk 350

³⁵ Nõukogu Direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, 27 oktoober 2003, jõustunud 31 oktoober 2003 Euroopa Liidu Teataja L 283, art 14

- maksustatavad tooted, mida maksukontrolli all kasutatakse keskkonnasäästlikumate toodete tehnoloogilise arendamise katseprojektides või seoses taastuvatest loodusvaradest saadavate kütustega;
- elektrienergia, mille allikaks on:
  - päike, tuul, lained, tõusuvesi või maasoojus,
  - vesi hüdroelektrijaamades,
  - biomass või biomassist saadud tooted,
  - mahajäetud söekaevandustest eralduv metaan,
  - kütuseelemendid;
- energiatooted ja elektrienergia, mida kasutatakse soojus- ja elektrienergia koostootmiseks;
- soojus- ja elektrienergia koostootmisel saadud elektrienergia, tingimusel et koostootmisgeneraatorid on keskkonnasäästlikud. Liikmesriigid võivad kohaldada koostoodetud soojus- ja elektrienergia "keskkonnasäästlikkuse" (või suure tõhususe) siseriiklikku määratlust kuni ajani, mil nõukogu võtab komisjoni aruande ja ettepaneku alusel ühehäälselt vastu ühise määratluse;
- energiatooted ja elektrienergia, mida kasutatakse kaupade ja reisijate vedamiseks raudteel, metrooga, trammiga ja trollibussiga;
- energiatooted, mida tarnitakse kasutamiseks laeva mootorikütusena sisevetes sõitmiseks (sealhulgas kalapüügiks), välja arvatud eraomanduses olevate lõbusõidulaevade jaoks, ning laeva pardal toodetav elektrienergia;
- maagaas sellistes liikmesriikides, kus maagaasi osa energia lõpptarbimises oli 2000. aastal väiksem kui 15%.³⁶

Eestis on energiatoodetele kohaldatavad ATKEAS-e § 27 lg 1 punktides 1¹, 2, 4, 5 ja 19-30 nimetatud maksuvabastused.

---

³⁶ Nõukogu Direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, art 15

ATKEAS-e kohaselt on elektriaktsiisist vabastatud:

- NATO liikmesriikide (välja arvatud Eesti) relvajõudude enda ja nendega kaasas oleva tsiviilkoosseisu kasutuseks ning nende sööklate varustamiseks soetatud aktsiisikaup (sh elekter),
- elektrienergia, mida kasutatakse keemilise reduktsiooni jaoks,
- elektrienergia, mida kasutatakse elektrolüütilistes ja metallurgilistes protsessides,
- elektrienergia, mis moodustab toote omahinnast keskmiselt rohkem kui 50%,
- elektrienergia, mida kasutatakse mineraloogilistes protsessides,
- elektrienergia, mis on toodetud ärilisel eesmärgil käitatavas laevas,
- elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks ning elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks.³⁷

Aktsiisivaba on elektrienergia tootmisega ja tootmise suutlikkuse säilitamisega otseselt seotud elektrienergia kasutus (sh ka tootmishoone valgustus ja ventilatsioon). Aktsiisivabastus ei kohaldu näiteks ettevõtte büroohoone, söökla vmt elektritarbele.³⁸

Eestis elektriaktsiisist vabastatud ettevõtted on toodud tabelina antud töö lisas (Lisa 1). Tabelis on toodud ettevõtete nimed, loa kehtivuse aeg ning loa omamise põhjus.

Elektriaktsiisi maksimisest vabastamist saab lugeda esmaseks diferentseerimiseks põhimõttel, kus mingid kindlad valdkonnad on vabastatud aktsiisi tasumisest, ülejäänud aga mitte. Ehk siis on tekkinud kaks elektrienergia kasutajate gruppi, kus esimesse, aktsiisi vabastatute hulka kuuluvad ATKEAS-e § 27-s märgitud kasutusala. Samuti elektrituruseaduse § 3 lg 24 järgi sätestatud väiketootjad, kelle netovõimsus ei ületa 100 kWh ning kelle elektrienergia tootmine on süsteemiga ühendamata.

---

³⁷ Raigo Veisberg, „Elektrienergiale kehtivad aktsiisialased regulatsioonid“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=22545>> (07.11.2009)

³⁸ Samas

Eeltoodu kõrval on ka teine grupp, kus elektriaktsiisi maksmise kohustus on kõigil ilma eranditeta ja täies ulatuses. Käesolevas töös vaadeldakse järgnevalt võimalusi teise grupi tarbijate poolt kasutatava elektrienergia aktsiisiga maksustamise diferentseerimise võimalusi ja mõjusid.

2. ELEKTRIAKTSIISIMÄÄRA DIFERENTSEERIMISE MÕJUD

2.1. Diferentseerimise alternatiivid

Enne elektriaktsiisi kehtestamist oli Tallinna Tehnikaülikooli poolt läbi viidud uuring „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“. Uuringu eesmärgiks oli analüüsida, millised on energiakandjate maksustamise fiskaalsed- ja keskkonnamõjud erinevate stsenaariumite korral ning mõjud ettevõtlikele ja inimeste toimetulekule³⁹.

Uuringu kohaselt majanduslikust ning varustuskindluse seisukohast optimaalseima lahenduse annaks minimaalsed võimalikud aktsiisimaksud ja keskkonnatasud kombinatsioonis toetusmeetmetega taastuvatest energiaallikatest elektri tootmisele ning toetuskeemid elektri ja soojuse koostootmisele.⁴⁰

Tallinna Tehnikaülikooli poolt tehtud töö üks põhijäreldusi oli, et aktsiisimaksud oluliselt oma eesmärgi so elektrienergia tootmise tehnoloogia vahetust ja sellega kaasnevat keskkonnaemissioonide vähenemist, ei stimuleeri.⁴¹

Kodu- ja äritarbija elektrienergia maksustamine erineva aktsiisimääraga eesmärgiga säästa elektrienergiat ei ole põhjendatud. Elektrienergiat tuleb säästa nii tööstuses, teeninduses kui ka kodus. Teatud võimaliku variandina võiks aktsiisimäära diferentseerida vastavalt nimipingele, millelt ostetakse elektrit.⁴²

Elektrihindade tõus tarbimises mõjutab eelkõige välisturgudele orienteeritud ettevõtteid ja suhteliselt suurte elektrikuludega toodete müümist. Nendeks on näiteks metalli- ja

---

³⁹ Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

⁴⁰ Samas

⁴¹ Samas

⁴² Samas

tellisetööstus, eriti aga keemia- ja tsemenditööstus. Siin on mõjud kahtlemata suuremad ja mõju oleneb võimalusest tõsta toodete hindu või leppida väiksemate kasumitega. Kodumajapidamistes mõjutab hindade tõus kõige väiksema sissetulekuga perekondi.⁴³

Kõrged keskkonnatasud ja aktsiisimaksud ei tingi iseenesest veel madalaid emissioone, elektrienergia hind aga suureneb ning seetõttu peab vähendama energia tarbimist. Keskkonnatasude ja aktsiisimaksud suurendamine viib paratamatult põlevkivi osatähtsuse vähenemisele ning gaasi osatähtsuse suurenemisele. Seega väheneb ka majanduslik sõltumatus.⁴⁴

Käesoleva töö autor ei sea Tallinna Tehnikaülikooli teadurite analüüsi kahtluse alla, küll aga uurib enda teadmiste alusel võimalusi elektriaktsiisi diferentseerimiseks ning selle tagajärgede leidmiseks.

Direktiivi artikliga 5 sätestatakse, et kui järgitakse nimetatud direktiiviga ettenähtud madalaimat maksustamistaset ning see on kooskõlas ühenduse õigusega, võivad liikmesriigid tingimusel, et maksude õigsust kontrollitakse, kohaldada erinevaid maksumäärasid järgmistel juhtudel:

- kui erinevad määrad on otseselt seotud toote kvaliteediga;
- kui erinevad määrad sõltuvad kütteks kasutatava elektrienergia ja energiatoodete tarbimise kogusest;
- järgmistel eesmärkidel: kohalik ühistransport (taksod kaasa arvatud), jäätmete kogumine, relvajõud, riigihaldus, puuetega inimesed, kiirabiautod.
- energiatoodete ja elektrienergia äriotstarbelise ja muu kui äriotstarbelise kasutuse vahel.⁴⁵

---

⁴³ Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

⁴⁴ Samas

⁴⁵ Nõukogu Direktiiv 2003/96/EÜ, 27. oktoober 2003, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, art 5

Paljudes Euroopa Liidu riikides kohaldatakse erinevaid elektriaktsiisi maksumäärasid. Direktiivi artikli 5 viimase punkti kohaselt on võimalik kehtestada erinevad maksumäärad elektri äriotstarbelisele ja muu kui äriotstarbelise kasutusele.

Direktiivi artikkel 11 määratleb „äriotstarbelist kasutamist“ kui kasutamist majandusüksuse poolt, kes tarnib mis tahes paigas kaupu või teenuseid, olenemata selle majandustegevuse eesmärgist või tulemustest.

Direktiivis ei loeta majandusüksuseks üksust, mis on väiksem kui ettevõtte või juriidilise isiku osa. Organisatsiooniliselt kujutab ta endast iseseisvat majandusüksust, teisisõnu üksust, mis on suuteline tegutsema oma vahenditega.

Riike, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste asutusi ning teisi avalik-õiguslikke isikuid ei käsitata majandusüksustena seoses tegevuse või tehingutega, mida nad teostavad riigiasutustena. Kui nad aga sellist tegevust või tehinguid teostavad, käsitatakse neid majandusüksustena seoses tegevuse ja tehingutega, mille puhul nende kohtlemine muul viisil kui majandusüksustena tooks kaasa olulist konkurentsi moonutamist.⁴⁶

Eestis maksustatakse elektrienergiat aktsiisiga alates 2008. aastast ning vastavalt Rahandusministeeriumi 2010. aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskirjale laekus 2008. aastal riigieelarvesse elektriaktsiisi 319,4 miljonit krooni. 2009. aastal sama aktsiisimääraga laekus 343,7 mln krooni ja see oli 24,4 mln krooni rohkem kui aastal 2008. Aastal 2010 seoses aktsiisi tõusuga 2 senti kWh kohta prognoositakse elektriaktsiisi laekumiseks 480 mln krooni, mis on 2009. aastaga võrreldes märkimisväärselt suurem (136 mln krooni) summa.

Kütuse- ja energiamajanduse põhieesmärk on varustada riiki kvaliteetse kütuse, elektrienergia ja soojustega ning tagada kütuse- ja energiamajanduse optimaalne funktsioneerimine ja areng. Peamine ülesanne on vähendada energeetika negatiivset

---

⁴⁶ Nõukogu Direktiiv 2003/96/EÜ, 27. oktoober 2003, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, art 11

keskkonnamõju, suurendada energia tootmise ja tarbimise efektiivsust ning laiendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu.⁴⁷

Elektrienergia äriotstarbelist ja muud kasutamist maksustatakse ühese määraga. Elektrienergia suurtarbijatele tekitab aktsiis märkimisväärselt suuri kulutusi. Vabariigi Valitsuse 29. juuni 1999. a määrus nr 206 (Elektri- ja soojusenergia suurtarbija määratluse kehtestamine) kohaselt suurtarbija on tarbija, kes on elektrivõrku ühendatud ühe liitumispunkti kaudu ja kelle lepingujärgne tarbimisvõimsus on vähemalt 8 MWh ja aastane tarbitav elektrienergia kogus on vähemalt 40 GWh.⁴⁸

Eesti liitumisel EL-ga 1. mail 2004 jõustus erand elektrituru osas. Vastavalt erandile oli Eesti kohustatud avama oma elektrituru 35% ulatuses aastaks 2009 ning kõikidele tarbijatele aastaks 2013. Alates 01. jaanuarist 2009 kvalifitseerub vabatarbijaks tarbija aastase mahuga 2 GWh.⁴⁹

Suurfirmad soovivad saada vabastust elektriaktsiisist ja panna piiri rohelise nn elektri tootmise toetuse tõusule, lootes sellega parandada oma konkurentsivõimet.⁵⁰

Puitmassitehas Estonian Cell tasub ligi 12 miljonit krooni elektriaktsiisi aastas. Suurfirmale, mille käive on ligikaudu miljard krooni aastas, oleks see justkui peenraha. «Ütleme nii, et kui ettevõtte tegutseb nulli või miinuskasumiga, siis on suur vahe, kas miinus on üks või 12 miljonit,» kommenteeris Estonian Celli juht Riia Ratnik.⁵¹

---

⁴⁷ Statistikaamet, „Eesti Statistika Aastaraamat 2009“ (Tallinn 2009), < <http://www.stat.ee/31365>> (26.03.2010)

⁴⁸ Elektri- ja soojusenergia suurtarbija määratluse kehtestamine, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 29.06.1999 - RTI, 07.07.1999, 57, 604

⁴⁹ Konkurentsiamet, „Aruanne elektri- ja gaasiturust ning kaugküttesektorist Eestis 2008 aastal“ (Tallinn, 2009)< <http://www.konkurentsiamet.ee/?id=10836>> (01.03.2010)

⁵⁰ Andrus Karnau, „Suurfirmad tahavad priiks saada elektriaktsiisi maksust“, *Postimees*, 19.03.2009, <<http://www.postimees.ee/?id=96093>> (20.10.2009)

⁵¹ Samas

Ratnik märkis, et kahjumi pärast tuleb kulusid kokku hoida. «Kas aktsiisi arvelt või kusagilt mujalt,» lausus Ratnik. «Personalikulude kärpimine mõjub riigikassale valusamalt.»⁵²

Käesolevas töös viiakse läbi uuring ja analüüsitakse erinevad elektriaktsiisi diferentseerimise alternatiive Eestis ning analüüsitakse, milline võiks sobida Eestis kasutamiseks.

Autor on analüüsiks valinud järgmised küsimused:

- missugused võimalused ja tulemused oleksid kodutarbijate ja äritarbijate poolt kasutatava elektrienergia maksustamisel erineva aktsiisiga;
- missugused tagajärjed oleksid suurtarbijate poolt kasutatava elektrienergia aktsiisi diferentseerimisel;
- kas on võimalik ja mõistlik diferentseerida aktsiisimäära erinevates majandusharudes.

Uuringu käigus kasutatakse Statistikaameti kodulehelt saadud statistilisi andmeid 2004-2008. aastate kohta. 2009. aasta andmeid ei ole antud hetkel võimalik töös kasutada, kuna neid ei ole Statistikaameti poolt veel avaldatud.

Statistikaameti igaaastases energiabilansis on toodud andmed elektrienergia tootmise, tarbimise, impordi ning ekspordi kohta. Statistikaameti andmete kohaselt toimus elektrienergia tarbimine 2008. aastal valdkondade lõikes alljärgnevalt, andmed on esitatud gigavatt-tundides:

---

⁵² Andrus Karnau, „Suurfirmad tahavad priiks saada elektriaktsiisi maksust“, *Postimees*, 19.03.2009, <<http://www.postimees.ee/?id=96093>> (20.10.2009)

Tabel 1. Elektrienergiabilanss, tarbimine aasta 2008⁵³

Elektrienergia	GWh	Osatähtsus %
Tarbimine	7 427	100,0
..tarbimine tööstuses	2 741	36,9
..tarbimine ehituses	102	1,4
..tarbimine põllumajanduses	191	2,6
..tarbimine transpordis	80	1,1
..tarbimine kodumajapidamises	1 845	24,8
..tarbimine muudes harudes	2 468	33,2

Esitatud andmeid kasutades analüüsime alternatiivi, kus diferentseeritakse aktsiisiga maksustamist kahe grupi vahel – kodutarbimise ja äritarbimise vahel. Kodumajapidamises tarbiti vastavalt statistikaameti andmetele 2008. aastal 1 845 GWh elektrienergiat ning kuna kogutarbimine oli 7 427 GWh, siis moodustab kodutarbimine 24,8% ehk ligikaudu 25% ($1\,845 \times 100 : 7\,427$) kogu elektrienergia tarbimisest. Järelikult on äritarbimise osakaal elektrienergia tarbimises 75%.

Elektriaktsiisi diferentseerimisel on võimalik kodu- ja äritarbijaid maksustada erineva aktsiisimääraga. Seda põhimõtet kasutatakse paljudes EL riikides. EL riikide elektriaktsiisi maksumäärad on toodud tabelina antud töö Lisas 2. Tavaliselt diferentseerimise käigus tasub EL kodutarbija äritarbijast elektriaktsiisi kõrgema määra järgi. Näiteks, on Saksamaal megavatt-tunni aktsiis äritarbijatele 12,30 EUR ja kodutarbijatele 20,50 EUR, Itaalias on see vastavalt 3,10 EUR ja 4,70 EUR ning Soomes 2,63 EUR ja 8,83 EUR. Kuid harva maksustatakse ka vastupidi, näiteks Taanis, kus äritarbija maksab rohkem kui kodutarbija, vastavalt 96,84 EUR ja 83,53 EUR.

Vaatleme olukorda, milles Eesti riik võtab kasutusele maksustamise süsteemi, kus kodutarbija tasub teiste EL riikide eeskujul elektriaktsiisi kõrgema määra järgi kui

⁵³ Statistikaamet, „Eesti Statistika – Elektrienergia bilanss, aasta (2009)“ <<http://www.stat.ee/34170>> (22.04.2010)

äritarbija. Seejuures olukorra näitlikustamiseks on konstrueeritud ka mõned aktsiisimäärad.

Tabel 2. Elektrienergia tarbimine kodumajapidamises 2004-2008⁵⁴

Aasta	2004	2005	2006	2007	2008
tarbimine kodumajapidamises	1618	1620	1675	1773	1845

Elektrienergia tarbimine kodumajapidamises on aastate jooksul suurenenud, viimasel viiel aastal keskmiselt 3,4% aastas. Kodutarbijatele suurema määra rakendamine saab olla stiimuliks kodus elektrienergiat säästa.

Vastavalt 24. mai 2007 rahandusministeeriumi seletuskirjale alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde, elektriaktsiisi kehtestamisel on Eesti mõnes küsimuses võtnud eeskju Soome energiatoodete aktsiisiseadusest. Sellest ajendatuna kasutamegi kodutarbijatele aktsiisimäära suuruse leidmiseks Soome näidet, kus äritarbija maksab aktsiisi 2,63 EUR ja kodutarbija 8,83 EUR 1 MWh elektrienergia kohta, ehk siis kodutarbijad maksavad äritarbijatest elektrienergia megavatt-tunni kohta 3,36 korda aktsiisi enam. Eestis kehtib ühtne maksumäär 50 krooni. Võttes aluseks, et äritarbija poolt kasutatav elektrienergia maksustatakse aktsiisimääraga 50 krooni MWh, siis Soomes kasutatava proportsiooni järgi peaks Eesti kodutarbija määr tõusma samuti 3,36 korda, ehk siis 167 kroonile megavatt-tunnilt.

Aktsiisimäära tõusuga kaasnevate kulude tõusu näitlikustamiseks vaatleme autori perekonna elektritarbimist aastal 2008. Igakuine tarbimine oli umbes 300 kWh ning arvestades määra 50 krooni MWh, tuli maksata aktsiisi igas kuus 15 krooni. Kui tõsta aktsiisimäär 167 kroonile, hakkab perekond maksma aktsiisi 50 krooni kuus ning seega 600 krooni aastas.

⁵⁴ Statistikaamet, „Eesti Statistika – Elektrienergia bilanss, aasta (200-2008)“ <<http://www.stat.ee/34170>> (26.04.2010)

Kuna tasumine elektri sh ka aktsiisi eest üldjuhul toimub igakuiselt, ei mõjutaks aktsiisi tõus pere eelarvet oluliselt ja ka elektrienergia säästmist. Kuid arvestades praegust majandusseisu, kus peaaegu 100 000 inimest on töötud, võib elektriaktsiisi tõus olla väiksema sissetulekuga perede jaoks koormavaks, mis teisest küljest võib neid stimuleerida elektritarbimist kokku hoidma. Seega on raske prognoosida inimeste käitumist elektri tarbimisel, kui Eesti võtab kasutusele Soome mudeli. Arvata on, et maksukoormus tõuseks, kuid erilisi tarbimisharjumuste muutust see kaasa ei tooks.

Eespoolkäsitletud taoline diferentseerimine annab lisa riigikassale. Kui 2008. aastal tasuti kodumajapidamistes elektriaktsiisi 92,25 miljonit krooni, siis vaadeldud Soome proportsioonide järgi oleks samal ajal tõusnud aktsiis 310 miljoni kroonini, ehk siis peaaegu 218 miljoni krooni võrra.

Üheks võimaluseks oleks aktsiisimäära diferentseerimine ainult suurtarbijatele, kellel on kõige suuremad kulutused elektrienergiale. Vastavalt Konkurentsiameti andmetele tarbisid suurtarbijad 2008. aastal 1 089 GWh elektrienergiat, mis moodustab 14,7% kogutarbimisest ja 19,5% äritarbijate osast. Suurtarbijate osatähtsus on viimase seitsme aasta jooksul küllaltki oluliselt tõusnud. Kui kogutarbimine kasvas keskmiselt 4,6% aastas, siis suurtarbijatel oli kasv keskmiselt 8,6%. Käesoleval juhul vaadeldakse situatsiooni, kus diferentseerimine mõjutaks viiendikku ärilisest kogutarbimisest. Alljärgnevas tabelis on näha, et iga aastaga kasvas elektrienergia tarbimine suurtarbijate poolt.

Tabel 3. Elektrienergia kogutarbimine ja vabatarbijatele müüdü kogused aastatel 2002 – 2008⁵⁵

	Kogutarbimine (ilma võrgukadudeta) GWh	Müüdü vabatarbijatele kahepoolsete lepingute alusel GWh
2002	5 686	670
2003	6 013	760
2004	6 326	880
2005	6 403	850
2006	6 902	875
2007	7 180	985
2008	7 427	1 089

Tabeli andmete kohaselt tarbisid suurtarbijad aastal 2007 võrreldes 2006. aastaga 110 GWh rohkem ja aastal 2008, mil rakendus elektriaktsiis, tarbisid nad 104 GWh rohkem kui aastal 2007. Elektrienergia kokkuhoidu summaarses mõistes ei ole märgata. Kas see on seotud uue tootmise rajamisega või millegi muuga ei saa autor analüüsida andmete puudumise tõttu.

Töö koostaja leiab, et suurtarbijatele aktsiisimäära diferentseerimine ei oleks mõistlik. Siin võiks ette tulla võimalus aktsiisimäära vähendamiseks. Kui võtta näiteks eeltoodud Soome variant, kus äritarbijate aktsiisimäär on 2,63 EUR, ehk siis 40,68 krooni, siis vähendaks see suurtarbijate maksukoormust umbes 10 miljoni krooni võrra aastas. Antud juhul pole diferentseerimist otstarbekas rakendada, kuna sellest saadav kasu pole suur, küll aga on problemaatiline seda administreerida.

Alandatud elektriaktsiisi määra rakendamisega kaasnevad järgnevad probleemid. Esiteks, on vaja kindlaks teha ettevõtted, keda võib nimetada suurtarbijaks. Selleks on vaja välja arvutada äriühingu aastatarbimine, mis peab olema suurem kui 40 GWh ning teha eraldi nimekiri kõikide suurtarbijate osas. Kuna tegelikult elektriaktsiisi maksab

⁵⁵ Konkurentsiamet, „Aruanne elektri- ja gaasiturust ning kaugküttesektorist Eestis 2008 aastal“ (Tallinn, 2009) <<http://www.konkurentsiamet.ee/?id=10836>> (01.03.2010)

MTA-le võrguettevõtja, läheb erinevate määradega ettevõtete aktsiiside haldamine kulukaks võrguettevõtjale. Rakendama peab ka täiendava lubade süsteemi, selleks et riigiasutustel oleks võimalus teostada järelevalvet.

Samas võib suurtarbijate puhul tekkida probleem säästmisega, ei ole teada, kas ettevõtjad hakkavad elektrienergiat säästma või vastupidi, tarbivad rohkem väiksema määraga ja väiksemate kuludega.

TTÜ energiatoodete maksustamise uuringu kohaselt diferentseerimine äri- ja kodutarbija kriteeriumil ei ole otstarbekas elektrienergia säästmise põhjusel.⁵⁶ Antud alternatiiv on vastuolus elektriaktsiisi eesmärgiga so suure osas sundida tarbijaid elektrit säästma ning määra alandamine ei stimuleeri äritarbijaid säästma, vaid vastupidi rohkem tarbima, kuna siis kulud on väiksemad.

Kolmandaks analüüsib autor võimalusi määratleda erinevaid majandusvaldkondi, kus võiks rakendada nendes kasutatava elektrienergia aktsiisi diferentseerimist.

Statistikameti elektrienergiabilansist (tabel 1) on näha, et kõige rohkem elektrit tarbitakse tööstuses – 37% kogutarbimisest.

Võttes arvesse eelneva, leiab töö koostaja tööstusharud, milles võiks elektrienergia aktsiisi diferentseerimine positiivset mõju avaldada. Need on valitud kolme näitaja järgi:

- missugused on olnud tööstustoodangu kasvutempod viimastel aastatel,
- missugune on olnud ekspordi maht ning
- kui palju on hõivatud antud tootmisharus töötajaid.

Võimalikud on ka muud valikud, kuid nende analüüsiks on tarvis oluliselt rohkem andmeid.

---

⁵⁶ Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

Kasutades Statistikaameti aastaraamatu (2009) andmeid tööstustoodangu mahtudest, leiame erinevate tööstusharude kasvuindeksid 2004-2007 aastate jooksul. Tabelis on näidatud tööstustoodang jooksvates hindades (miljonites kroonides) aastate lõikes ja kasvuindeksid. Viimased on leitud üksteisele järgnevate aastate näitajate vaheliste suhete aritmeetilise keskmisena, valem $(2005:2004+2006:2005+2007:2006):3$.

Antud arvutuste käigus saab teada, millistel tööstusharudel on kõige suuremad kasvuindeksid aastate jooksul ning millistel kõige väiksemad. Toodangu kasvuga kaasneb ka kulude suurenemine, mistõttu võib eeldada, et ühe kuluelemendi – elektrienergia vähendamine aktsiisimäära diferentseerimisega soodustab ja stimuleerib edasist tõusutendentsi.

Praegusel juhul on välja toodud kümme tegevusala, kus on kõige suuremad kasvuindeksid.

Tabel 4. Tööstustoodang jooksvahindades aastatel 2004-2007 (miljonites kroonides)⁵⁷

Tegevusalad	2004	2005	2006	2007	Kasvuindeks
elektrimasinate ja -aparaatide tootmine	2790	3989	5372	6582	1,33
paberimassi, paberi ja pabertoodete tootmine	1427	1654	2200	3031	1,29
metalli ja metalltoodete tootmine	6966	9043	11963	14859	1,29
muude mittemetalsetest mineraalidest toodete tootmine	4064	5058	6747	8326	1,27
masinate ja seadmete tootmine	2540	3085	3759	4693	1,23
turbatootmine	492	528	712	877	1,22
jahu ja tangainete tootmine	202	177	210	318	1,19
kummi- ja plasttoodete tootmine	3042	3500	4768	5053	1,19
mäetööstus	2507	2731	3124	4063	1,18
kemikaalide ja keemiatoodete tootmine	3747	4729	5388	5933	1,17

⁵⁷ Eesti Statistika, *Eesti Statistika aastaraamat 2009*, (Tallinn, 2009), lk 329

Suuremate kasvuindeksitega tegevusalad on elektrimasinate ja –aparaatide tootmine, pabermassi, paberi ja pabertoodete tootmine, metall ja metalltoodete tootmine ning muude mittemetalletest mineraalidest toodete tootmine.

Riikide majanduses on oluline tähtsus väliskaubandusel, ekspordil ja impordil. Tähtis on jälgida tasakaalu, eksport ei peaks jääma impordi tasemest alla. Ekspordi toetamisega on võimalik edendada väliskaubandust ja võimaldada Eesti toodetel konkureerida välisturgudel.

Tabel 5. Eesti väliskaubandus, import ja eksport aastatel 2006-2008 (miljonites kroonides)⁵⁸

	2006	2007	2008
Eksport	120 776	125 697	132 466
Import	167 597	178 984	170 042
Bilanss +	-46 822	-53 286	-37 596

Tabelist nähtub, et Eesti import on antud aastatel suurem kui eksport ehk väliskaubanduse bilanss esineb puudujäägiga. Järelikut Eestisse tuuakse kaupu rohkem sisse, kui viiakse välja. Siinjuures on positiivseks asjaolu, et kõikidel aastatel on ekspordi maht pidevalt kasvanud, impordi maht näitab viimasel aastal languse tendentsi.

Uurides statistika andmeid väliskaubanduse kohta 2007. ja 2008. aastal, toodi välja kümme tegevusala, kellel oli kaubavoog välisturgudele kõige suurem.

⁵⁸ Statistikaamet, „Eesti Statistika – Kaupade eksport ja import, kuu (2010)“ <<http://www.stat.ee/34251>> (22.04.2010)

Tabel 6. Kaupade eksport tegevusala järgi aastatel 2007-2008⁵⁹

Kaupade eksport kaubagrupi (KN 2-kohalise kood) järgi	2007	2008
Elektrimasinad ja –seadmed...	17 564 372 644	19 657 548 998
Mineraalne kütus, mineraalõlid...	15 102 309 303	15 121 680 439
Puit ja puittooted; puidusüsi	12 773 780 232	11 251 699 708
Maismaatranspordivahendid...	9 552 381 341	9 229 850 915
Tuumareaktorid, katlad, masinad...	8 821 549 576	9 165 315 379
Mööbel; madratsid, madratsialused, padjad...	8 751 764 225	8 491 352 522
Mustmetallid	5 492 605 184	7 299 446 793
Mustmetalltooted	4 501 563 989	5 133 261 332
Plastid ja plasttooted	3 221 503 931	3 392 917 802
Joogid (veed), alkohol ja äädikas	3 081 081 418	2 791 410 681

Eespooltoodud tabelis on näha, et kõige suurema ekspordi mahuga tegevusalad on elektrimasinad ja –seadmed (märgata on ligi 12% kasv), mineraalne kütus ja mineraalõlid (kahe aasta võrdluses on tase jäänud samaks) ning puit ja puidutooted (tase on vähenenud 12%).

Seega kolm suurema ekspordiga tööstusharu on ajas erineva liikumisega, üks kasvab 12%, teine langeb samavõrra ja kolmas jääb samale tasemele. Teisalt on eelnimetatute elektritarbimine oluliselt erinev, kütustega tegelejad ei kasuta võrreldavas koguses elektrienergiat puidutööstusega. See aga tähendab, et ekspordi mahu järgi ei ole otstarbekas elektriaktsiisi diferentseerida, kasutegurit ei oleks. Küll aga võib eelnimetatud näitajaid kasutada juhul, kui tahame mingile majandusharule elektri diferentseerimisel otsustada paljude näitajate alusel.

Tööhõivel on oluline osa riigi majanduskasvus ja elanikkonna heaolu tõstmisel.

⁵⁹ Eesti Statistika, *Eesti Statistika aastaraamat 2009*, (Tallinn, 2009), lk 283-286

Valitsuse poolt koostatud ja heaks kiidetud Eesti majanduskasvu ja tööhõive kavas 2008-2011 aastateks on märgitud, et riigi rikkuse kasvatamiseks peab ennekõike suurendama Eesti ettevõtte tootlikkust. Tootlikust on võimalik kasvatada toodete ja teenuste edasiarendamisega ning samas valdkonnas keerukamate ning kallimate toodete ja teenuste pakkumisega ehk liikudes tootmise väärtusahelas ülespoole. Selle arengu toetamiseks on oluline parandada Eesti investeerimiskeskonda ning töötada välja hästi sihitud ja vajaduse korral ka spetsiifiliste riiklike meetmeid.⁶⁰

Kuna autor ei leidnud valmis kujul andmeid töötajate arvukusest eri tegevusaladel, on käesoleval analüüsi tarbeks arvatud töötajate arv avalikustatud tööstustoodangu ja tööviljakuse (tööstustoodang 1 töötaja kohta) näitajate järgi.

Kasutades statistika andmeid tööstustoodangu mahust ja tööstustoodangu mahust töötaja kohta jooksevhindades, saab arvutada töötajate arvu konkreetsel tegevusalal (tööstustoodang:tööstustoodang töötaja kohta).

Alljärgnevas tabelis on toodud tegevusalad, milles 2007. aastal oli hõivatud kõige rohkem inimesi.

Tabel 7. Töötajate arv tegevusala järgi aastal 2007⁶¹

Tegevusala	Tööstustoodang	Tööstustoodang töötaja kohta	Töötajate arv
puidutöötlemine ja puittoodete tootmine	18 826 000 000	1 048 878	17 949
toiduainete ja jookide tootmine	17 777 000 000	1 073 471	16 560
metalli ja metalltoodete tootmine	14 859 000 000	1 097 833	13 535
mööblitootmine; mujal liigitamata tootmine	6 899 000 000	620 370	11 121
rõivatootmine; karusnaha töötlemine	2 462 000 000	256 152	9 611

⁶⁰ Riigikantselei, „Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks“ (Tallinn, 2008)
<http://www.riigikantselei.ee/failid/MTTK_2008_2011_EST_kujundusega.pdf> (30.03.20109)

⁶¹ Eesti Statistika, *Eesti Statistika aastaraamat 2009*, (Tallinn, 2009), lk 333

mööblitootmine	5 925 000 000	616 738	9 607
tekstiilitootmine	4 283 000 000	518 203	8 265
elektrimasinate ja -aparaatide tootmine	6 582 000 000	924 512	7 119
muude mittemetalsetest mineraalidest toodete tootmine	8 326 000 000	1 297 006	6 419

Kõige suurema tööhõivega tegevusalad on puidutöötlemine ja puittoodete tootmine, toiduainete ja jookide tootmine ning metallide ja metalltoodete tootmine.

Autor leiab, et mõistlik oleks kehtestada soodsam elektriaktsiisi määr tegevusaladele, kus on kõige kõrgemad näitajad ja mis viitavad sellele, et need tööstusharud arenevad kõige kiiremini. Sellel põhimõttel saab välja tuua kolm tegevusala. Nendeks on elektrimasinate ja –aparaatide tootmine, metall ja metalltoodete valmistamine ning puit ja puidutöötlemine. Kuigi puidutöötlemise kasvuindeks ei ole esikümnes (tabel 4), siis arvestades selle tööstusharu suurt osakaalu ekspordis ning antud tegevusala esikohta tööhõives, on valitud nad kolmandaks soodustatud tootmisharuks.

Kehtestades eelnimetatud tegevusaladel tegutsevatele ettevõtetele soodsama elektriaktsiisimäära, saavad äritarbijad vabasid vahendeid kasutada investeerimisel, oma toodete ja tehnoloogia arendamisel ning seeläbi pakkuda rohkem konkurentsi välisurgudel. Samuti võimaldab see luua uusi töökohti ja töövõimalusi. Samas ei ole otstarbekas alandada määra terves mahus, kuna see ei soodusta elektrienergia säästmist ettevõtete poolt.

Võimalikuks lahenduseks on panna piir soodustusele, näiteks elektrienergia tarbimise piir on 40 GWh aastas ja kuni selle piirini saab tarbida elektrit alandatud aktsiisimäära alusel. Piiri ületamisel maksab ettevõtte tavamäära järgi, mis kehtib muudele tarbijatele.

Autor arvab, et selline elektriaktsiisi määr diferentseerimine on mõistlik. Antud variant stimuleerib ettevõtjaid elektrienergiat säästma ning hoidma tarbimist soodsa piiri taga (40 GWh). Lisaks võiks rakendada kriteerium, mille kohaselt on ettevõtted kohustatud

ärahoitud elektriaktsiisi summad või osa neist investeerima ettevõtte arengusse keskkonnahoiuga seotud eesmärkidel. Kuid võttes arvesse praegu toimuvaid muutusi elektriturul, selle variandi rakendamisega peab ootama kuni avatud turuga harjuvad kõik turuosalised.

2.2. Diferentseerimise tasuvus maksuhaldurile ja maksumaksjale

Elektriaktsiisi deklareerimise ja tasumise kohustus on võrguettevõtjal. Võrguettevõtjale maksavad aktsiisi elektrienergia tarbijad ja võrguettevõtja deklareerib ja tasub aktsiisi Maksu- ja Tolliametile.

Praegu kehtib ühtne elektriaktsiisimäär ning selle haldamine ei nõua erilisi kulutusi MTA poolt. Kui diferentseerida elektriaktsiisi eelmises peatükis pakutud viimase variandi kohaselt ehk konkreetsetel tegevusaladel tegutsevatele ettevõtetele, toob see kaasa elektriaktsiisi haldamisele lisakulutusi.

Ettevõtte, kes tegutseb tegevusalal, millele on ettenähtud aktsiisi alandatud määr, peab esitama taotluse, et saada luba, millega on tal õigus tarbida elektrienergiat alandatud elektriaktsiisimäära alusel. Taotlusega tõendab ettevõtte, et ta vastab soodsa määra kriteeriumitele.

Taotluse esitanud ja loa saanud ettevõtjatest teeb MTA loetelu, mis võiks välja näha sarnaselt aktsiisivabastuse loa omanike nimekirjaga (Lisa 1).

Seadusandjal tuleb välja töötama soodustuse piiri, mille ületamisel hakkavad tarbijad maksma aktsiisi tavamääruga. Autor pakub antud määraks 40 GWh/aastas.

Soodustuse alusel saadavate summade kontrollimiseks peavad ettevõtjad esitama aruanded, kus peab olema nähtav kuidas on alandatud määraga säästetud vahendeid

kasutatud. Kui ettevõtte ei kasuta raha investeerimisele, oma tootmise tehnoloogia arendamisele või mõnel muul keskkonnahoiuga seotud viisil, peab loa tühistama.

Samuti peab rakendama uued kontrollitingimused, et oleks võimalik kontrollida koguseid, mida ettevõtjad tarbivad soodsa määra alusel.

Kuna elektriaktsiisi deklareerimine toimub elektroonselt, siis selleks, et deklareerida aktsiis soodsa määraga, on vaja aktsiisideklaratsioonis ja MTA elektroonses süsteemis luua uued lahtrid, kuhu võrguettevõtja saab sisestada alandatud määra alusel ettevõtjate poolt tarbitud kogused. See nõuab võrguettevõtja poolt täiendavat haldamist arvestuse pidamises.

Kui määra muutmine süsteemis ei nõua suuri kulutusi, siis taotluste haldamine ja aruannete kontrollimine nõuab MTA poolt lisaressursi. Selleks on vaja kas suurendada olemas olevate töötajate töökoormust või juurde palgata veel töötajaid, et oleks tõhusam kontroll elektriaktsiisi alandatud määra saanud ettevõtte üle. Kontrollitakse kas ettevõtted kasutavad vabasid vahendid investeringuteks või oma tehnoloogia arendamiseks.

MTA poolse arvamuse tänapäeva kulutuste kohta annavad Lõuna maksu- ja tollikeskuse (edaspidi LMTK) aktsiiside osakonna juhataja Marge Parv ja Põhja maksu- ja tollikeskuse (edaspidi PMTK) kontrolliosakonna neljanda kontrollitalituse juhataja Kai-Liis Nõlvak. Esitatud küsimused on toodud antud töö lisa 3.

LMTK aktsiiside osakonna juhataja sõnul osakonna koormust elektriaktsiisi haldamisel on keeruline kommenteerida - ainult elektriaktsiisiga ei tegele ametnikest keegi. Elektriaktsiisi haldamise kogu koormus võiks olla kuus keskmiselt ca 5-10%, sel juhul brutopalgala põhjal ca 1000 krooni. Seega on LMTK aasta koormuseks 12000 krooni.

PMTK kontrolliosakonna neljanda kontrollitalituse juhataja sõnade kohaselt tegelevad elektriaktsiisi maksmise kohustuse seaduslikkuse järelevalvega Eestis ainult Põhja MTK kontrolliosakonna IV kontrollitalituse ametnikud, hetkel kaks ametnikku. Nende koormus on ca 25% kogu kontrolliajast ja seega on osakonna kulu elektriaktsiisi kontrollimisel umbes 95 000 krooni (brutopalgal põhjal) aasta peale.

Tulenevalt Marge Parve ja Kai-Liis Nõlvaku ütlustest ei kaasne hetkel elektriaktsiisi haldamisega ülemäära suuri kulutusi.

Mis võiksid olla MTA kulud elektriaktsiisi diferentseerimisel kolmanda variandi puhul pole võimalik prognoosida, kuna pole teada ettevõtete arvu, mis võiksid taotleda soodustust.

KOKKUVÕTE

Eestis kehtib elektriaktsiis alates 2008. aastast ehk siis praeguseks kolmandat aastat.

Töö eesmärgiks oli uurida, missugused on elektriaktsiisi diferentseerimise võimalused Eesti Vabariigis ning kättesaadavate andmete alusel analüüsida erinevaid alternatiive.

Töö eesmärgi saavutamiseks, anti ülevaade elektrienergia tootmisest ja tarbimisest Eestis ning elektriaktsiisi rakendamist Eestis ja EU teistes maades. Uuringu käigus leiti kolm elektriaktsiisi diferentseerimise alternatiivi ning viimases alapeatükis analüüsiti diferentseerimise tasuvust maksuhaldurile ja maksumaksjale.

Töös leiti, et elektriaktsiisi diferentseerimine on toimunud juba aktsiisi kehtestamise algusest, kui osa tootmisharusid (elekter, mida kasutatakse mineraloogiliste protsesside, keemilise redaktsiooni jaoks, elektrienergia tootmiseks ning tootmise suutlikkuse säilitamiseks, mis moodustab toote omahinnast keskmiselt rohkem kui 50%) vabastati aktsiisist täielikult.

Töös korraldatud uuringu kohaselt leiti kolm varianti, mida autor analüüsis, lähtudes Statistikaameti andmetest. 2009. aasta andmeid ei olnud võimalik kasutada, kuna need ei ole veel avaldatud.

Esimese variandina analüüsiti kodu- ja äratarbija maksustamist erinevate aktsiisimääradega. Autor leidis, et antud variant praegust majandusseisundit arvestades ei anna üheselt selget väljendust eesmärgi saavutamisel. Samas suureneks inimeste maksukoormus ning riigieelarvesse laekuks täiendavalt makse.

Teiseks variandiks on elektriaktsiisimäära alandamine suurtarbijatele. Antud variandi puhul leidis autor, et kui suurtarbijad saavad soodustust, ei saa olla kindel, et hakatakse energiat säästma. Ka maksu alandamine oleks arvestades ettevõtete käivet marginaalne ning ei soodustaks eesmärgi täitmist.

Kolmandaks variandiks pakkus autor aktsiisi diferentseerimist konkreetsetel tegevusaladel tegutsevatele ettevõtetele. Uuringu järgi oleksid nendeks tegevusaladeks elektrimasinate ja –aparaatide tootmine, metall ja metalltooted ning puit ja puidutöötlemine. Tegevusalad olid valitud tootmise kasvutempo, ekspordi ja tööhõive andmete alusel. Autor arvab, et on vaja soodustada tegevusharusid, mis annavad suurema panuse Eesti majanduse arengule, kas suurema ekspordi mahuga või kõrgema tööhõivega.

Töös jõuti järeldusele, et teises osas pakutud kaks esimest varianti Eestile ei sobi. Arvestades praegust majandusseisundit, ei ole otstarbekas kodutarbijale suurendada või suurtarbijatel vähendada aktsiisimäära. Kodutarbijate koormus on suur ning suurtarbijate võimalik soodustamine ei stimuleeri tarbimist vähendama ja elektrit säästma. Perspektiivis võib antud variant teatud tingimustel osutada võimalikuks.

Kolmas variant oleks kõige sobilikum Eestile, kuna see stimuleerib ettevõtjaid ning see läbi suurendab riigi heaolu, kui ettevõtted hakkavad alandatud määra järgselt kasutama vabu vahendeid oma tootmise arendamiseks keskkonnahoiu eesmärkidel. Arvestades 1. aprillist 2010 elektrituru avanemist, mis muudab energiamajanduse põhimõtted, on otstarbekam antud situatsiooniga harjuda ning oodata elektriaktsiisimäära diferentseerimisega.

РЕЗЮМЕ

Целью данной работы было рассмотреть, разумно ли, учитывая нынешнее экономическое положение Эстонии, дифференцировать электрический акциз, анализируя различные варианты дифференциации.

В соответствии с исследованием проведённым в работе, были предложены три альтернативы, которые автор анализировал, используя данные Департамента Статистики за 2008 год. Данные 2009 года не было возможности использовать, так как на данный момент они еще не опубликованы Департаментом Статистики.

Первой альтернативой автор предлагает облагать частных потребителей и коммерческие предприятия по разным налоговым ставкам. Однако автор обнаружил, что данный вариант, учитывая нынешнее экономическое положение, не соответствует цели электрического акциза. Так же этот вариант повысит налоговое бремя людей и дополнительные средства государственной казны.

Вторая альтернатива это понизить налоговую ставку крупным коммерческим потребителям. Относительно этого варианта автор обнаружил, что если понизить только крупным потребителям, нельзя быть уверенными, что они будут экономить электрическую энергию.

Третьим вариантом автор предлагает дифференцировать акциз по конкретным видам деятельности. Исходя из проведённого исследования, этими видами деятельности были бы: производство электрических машин и аппаратов, метал и металлические товары и лесопромышленность. Данные виды деятельности были выбраны исходя из экспорта, занятости рабочей силы и индекса роста. Автор

считает, что стоит поощрять виды деятельности, которые вносят большой вклад в развитие экономики Эстонии.

В работе пришли к выводу, что первые две альтернативы Эстонии не подходят. По крайней мере, учитывая нынешнее экономическое положение, не выгодно частным потребителям повышать или крупным потребителям понижать электрический акциз. Однако в будущей перспективе использование данных вариантов может быть возможно.

Последняя альтернатива подошла бы Эстонии больше всего, так как это бы стимулировало предприятия экономить электроэнергию и помогло бы повысить благосостояние государства. Благодаря пониженному акцизу, у предприятий появились бы свободные от налога средства, которые можно использовать для инвестиций.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus 4.12.2002, jõustunud 1.04.2003 - RT I 2003, 2, 17 ... RT I 2009, 59, 390

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seadus 26.11.2009, jõustunud 01.01.2010 - RTI, 10.12.2009, 59, 390

Aruanne elektri- ja gaasiturust ning kaugküttesektorist Eestis 2008 aastal. Konkurentsiameti kodulehelt <http://www.konkurentsiamet.ee/?id=10836> välja otsitud 01.03.2010

Eesti Energia, <http://www.energia.ee/index.php?id=183> välja otsitud 08.01.2010

Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks (2008). Riigikantselei kodulehelt http://www.riigikantselei.ee/failid/MTTK_2008_2011_EST_kujundusega.pdf välja otsitud 30.03.2010

Eesti Statistika Aastaraamat 2009. Eesti Statistikaameti kodulehelt. <http://www.stat.ee/31365> välja otsitud 08.01.2010

Elektri- ja soojusenergia suurtarbija määratluse kehtestamine. Vabariigi Valitsuse määrus nr 206 29.06.1999 - RTI, 07.07.1999, 57, 604

Elektrituruseadus 11.02.2003, jõustunud 01.07.2003 - RT I 2003, 25, 153 ... RT I 2009, 62, 405

Elektrienergia aktsiisivabastuse loa omanike nimekiri seisuga 13. aprill 2009. Maksu- ja Tolliameti kodulehelt <http://www.emta.ee/index.php?id=23147> välja otsitud 07.11.2009

Elektrituruseadus, 11.02.2003, jõustunud 01.07.2003 - RT I 2003, 25, 153...RT I 2009, 62, 405

Eleringi ettevõttest. OÜ Eleringi kodulehelt <http://www.elering.ee/index.php?id=102> välja otsitud 12.01.2010

Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu (2008-2009). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt http://www.mkm.ee/failid/ENMAK_KSH_02.09.pdf välja otsitud 20.02.2010

Energeetika ja regulatsioon. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt. <http://www.mkm.ee/326240/> välja otsitud 13.11.2009

Energiatoodete maksustamine ja vedelkütuse erimärgistamine. Rahandusministeeriumi kodulehelt <http://www.fin.ee/index.php?id=2021> välja otsitud 07.11.2009

Energia aktsiisivabastuse loa vorm ja selle täitmise kord, vastu võetud Rahandusministri määrusega 22. detsembri 2008, jõustunud 01.01.2009 - RTL, 29.12.2008, 103, 1479

Excise duty tables – Part 2 – Energy products and Electricity. Euroopa Komisjoni kodulehelt

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_II_energy_products-en.pdf välja otsitud 04.01.2010

Excise duty tables. Euroopa Komisjoni kodulehelt. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties_energy_products_en.pdf välja otsitud 04.01.2010

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/54/EÜ, 26. juuni 2003, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ

Karnau, A. 19.03.2009. Suurfirmad tahavad priiks saada elektriaktsiisi maksust. Postimees, Postimehe kodulehelt <http://www.postimees.ee/?id=96093> välja otsitud 20.10.2009

Keskkonnatasude seadus 7.12.2005, jõustunud 1.01.2006 - RT I 2005, 67, 512 ... RT I 2009, 35, 232

Kroon, K. 2002. Energiaõpik. Tallinn, Eesti Energia

Lelumees, L. 12.06.2007. Energiatoodete maksustamise tulevik (ettekanne). Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsiooni kodulehelt <http://www.eco-net.ee/static/custom/123.pdf> välja otsitud 12.01.2010

Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura

Nõukogu Direktiiv 2003/96/EÜ, 27. oktoober 2003, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik

Palu, I. Energiamoodul. Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika Instituudi kodulehelt <http://elektro.ttu.ee/moodul/> välja otsitud 02.11.2009

Eesti Statistika Aastaraamat 2009. Statistikaameti kodulehelt <http://www.stat.ee/31365> välja otsitud 10.12.2009

Taastuvenergia. OÜ Eesti Energia: Roheline energia kodulehelt <http://www.rohelineenergia.ee/index.php?id=45> välja otsitud 01.04.2010

Tallinna Tehnikaülikool. „Energiatoodete maksustamise uuring 2007“, Tallinn

Terra, B.J.M. ja Wattel, P.J. 2006. Euroopa maksuõigus. Tallinn, Sisekaitseakadeemia

Veisberg, R. Elektrienergiale kehtivad aktsiisialased regulatsioonid. Maksu- ja Tolliameti kodulehelt <http://www.emta.ee/index.php?id=22545> välja otsitud 07.11.2009

2010 aasta riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri. Rahandusministeeriumi kodulehelt <http://www.fin.ee/doc.php?104499> välja otsitud 10.02.2010

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Elektrienergiabilanss, tarbimine aasta 2008.....	23
Tabel 2. Elektrienergia tarbimine kodumajapidamises 2004-2008.....	234
Tabel 3. Elektrienergia kogutarbimine ja vabatarbijatele kogused 2002 – 2008.....	26
Tabel 4. Tööstustoodang jooksevhindades aastatel 2004-2007 (miljonites kroonides)..	28
Tabel 5. Eesti väliskaubandus, import ja eksport aastatel 2006-2008	29
Tabel 6. Kaupade eksport tegevusala järgi aastatel 2007-2008.....	30
Tabel 7. Töötajate arv tegevusala järgi aastal 2007	31
Joonis 1. Elektrienergia hinna kujunemine.....	10

LISA 1. ELEKTRIENERGIA AKTSIISIVABASTUSTUSE LOA OMANIKE NIMEKIRI.

Seisuga 13. Aprill 2009⁶²

Jrk nr	Loa omaniku ärinimi	Äriregistri kood	Loa number	Loa kehtivuse		Tegevuskoht (aadress)	Kasutusala
				algus	lõpp		
1	AS Silmet	10294959	EA/0002/E E8000EE	14.01.2008		Kesk 2, Sillamäe	Keemiline reduktsoon
2	AS NITROFERT	10160963	EA/0003/E E8000EE	14.01.2008		Järveküla tee 1, Kohtla- Järve	Keemiline reduktsoon
3	OÜ Saviton	10025449	EA/0004/E E1000EE	21.02.2008		Laevastiku 3G, Tallinn	Mineraloog iline protsess
4	O-I Production Estonia AS	10088776	EA/0005/E E1000EE	04.03.2008		Tehaste 7, Järvakandi alev, Raplamaa	Mineraloog iline protsess
5	AS Kunda Nordic Tsement	10156772	EA/0006/E E8000EE	01.04.2008		Jaama 2, 44106 Kunda	Mineraloog iline protsess
6	E-Betoonelement AS	10098158	EA/0007/E E1000EE	08.04.2008		Tammi tee 51, Harju maakond Harku	Mineraloog iline protsess
7	Nordkalk AS	10656606	EA/0008/E E1000EE	13.06.2008		Vasalemma, 76101 Harju maakond	Mineraloog iline protsess
8	Horizon Tselluloosi ja Paberi AS	10089165	EA/0009/E E1000EE	24.07.2008		Anija mnt 10, Kehra, Anija vald, 74303 Harjumaa	Keemiline reduktsoon , elektrienerg ia tootmine ja elektrienerg ia tootmise suutlikkuse säilitamine
9	OÜ VKG Energia	10516395	EA/0010/E E4000EE	01.01.2009		Järveküla tee 14, 30328, Ida-Virumaa	Elektriener gia tootmine ja elektrienerg ia tootmise suutlikkuse

⁶² Maksu- ja Tolliamet, „Elektrienergia aktsiisivabastuse loa omanike nimekiri“ (2009) <<http://www.emta.ee/index.php?id=23147>> (07.11.2009)

							säilitamine
10	Digismart OÜ	10938397	EA/0011/E E4000EE	5.03.2009		Tooma 14/Väomuru 1, Tallinn 11415	Elektrienergia tootmine ja elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamine
11	Eesti Energia AS	10421629	EA/0012/E E4000EE	13.04.2009		Peterburi tee 105, 74114 Maardu	Elektrienergia tootmine ja elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamine

LISA 2. ELEKTRIAKTSIISI MÄÄRAD EUROOPA LIIDUS SEISUGA 1. JAANUAR 2010

Paksendatud kirjaga on märgitud lahtrid riikidega, kus on elektriaktsiisimäär diferentseeritud.⁶³

		Electricity			
		Business use		Non-business use	
		CN 2716		CN2716	
Minimum excise duty adopted by the Council on 27-10-2003 (Dir. 2003/96/EEC)		0,5 EUR per MWh		1,0 EUR per MWh	
MS	National Currency	Excised duty		Excised duty	
		NatCurr	EUR	NatCurr	EUR
BE	EUR		0		1,9088
BG	BGN	2,00	1,00	2,00	1,00
CZ	CZK	28,30	1,113	28,30	1,113
DK	DKK	721,00	96,84	607,00	81,53
DE	EUR		12,30		20,50
EE	EEK	50,00*	3,20	50,00*	3,20
EL	EUR		0		0
ES	EUR		0,50		1,00
FR	EUR		0		0
IE	EUR		0,50		1,00
IT	EUR		3,10		4,70

⁶³ Euroopa Komisjon, „Excise duty tables – Part 2 – Energy products and Electricity“ (2010) http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_II_energy_products-en.pdf (04.01.2010)

CY	EUR		0		0
LV	LVL	0,71	1,00	0,71	1,00
LT	LTL	1,8	0,52	3,5	1,01
LU	EUR	> 25000 MWh **> 25000 MWh	0,50	< 25000 MWh	1,00
HU	HUF	295,00	1,09	295,00	1,09
MT	EUR		1,00		1,00
NL	EUR	0-10.000 kWh 10.000-50.000 kWh 50.000-10.000.000 kWh >10.000.000 kWh	108,50 40,60 10,80 0,50		108,50 40,60 10,80 1,00
AT	EUR		15 ,00		15 ,00
PL	PLN	20,00	4,71	20,00	4,71
PT	EUR		-		-
RO	RON	2,13	0,50	4,27	1,00
SI	EUR		0,5		1,00
SK	EUR		1,32		-
FI	EUR		2,63		8,83
SE	SEK	5,00	0,49	280,00	27,48
UK	GBP	0	0	0	0

*Eestis kehtib alatest 1. märtsist 2010 aktsiisimäär 70 krooni/MWh

**metallurgical processes, electrolyse and chemical reduction or mineralogical process.

LISA 3. KÜSIMUSTIK

Maksu- ja Tolliameti ametnikele esitatud küsimused.

1. Kui suured on MTA/PMTK kontrolliosakonna kulud elektriaktsiisi kontrollimisel?
2. Kui palju ametnike tegelevad elektriaktsiisi kontrolliga MTA-s/PMTK-s?